

SEVECEN TUNÇ
Mektepliler, Münevverler, Meraklılar

SEVECEN TUNÇ 1984 Samsun doğumlu. Babadan miras, şiir ve futbol tutkunu. Sinop'ta geçen çocukluk ve ilköğrenlik yıllarının ardından "Boğaziçi" düşünüyü gerçekleştirmek üzere İstanbul'a taşındı. 2007 yılında iktisat bölümünden mezun olduktan sonra, Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü'nde yüksek lisans eğitimi aldı; halen doktora çalışmasına devam ediyor. Ayşe Buğra'nın derlediği *Sınıftan Sınıfa* kitabında (İletişim, 2010) "Türk futbolunda sendikalaşma" üzerine bir makalesi yer almıştı.
tuncsevecen@yahoo.com

İletişim Yayınları 1656 • Futbol Kitapları 26

ISBN-13: 978-975-05-0950-6

© 2011 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2011, İstanbul

EDITÖR Taml Bora

DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI 1934-35 sezonunda Trabzon yerel liginde mücadele eden Trabzonspor takımı ilk on biriyle sahada (Coşkun Akyüz'ün arşivinden)

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Ayten Koçal

BASKI ve CILT Sena Ofset

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Çağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

SEVECEN TUNÇ
Trabzon'da Futbolun
Toplumsal Tarihi
**Mektepliler,
Münevverler,
Meraklılar**

i l e t i ŝ i m

İÇİNDEKİLER

Yolda.....	7
Kentin “Makûs Tarih”i.....	13
Kükreyen Yirmiler.....	33
İyimserliğin Yitirilişi.....	63
Nostaljinin Dirilişi.....	93
Kükreyen Elliler.....	113
Iddianın Dirilişi.....	155
Sonuç Yerine: “Efsane”yi Taşıyan 70'ler.....	189
KAYNAKÇA.....	201
ALBŪM.....	207

Yolda

Uzun zamandır içimde bu kentin futbol tarihini kelimeler yoluyla canlandırabileceğime dair bir heves var. Bazen rüyalarım da Kavak Meydanı'na maça gidiyorum... Eski fotoğraflara bakıyorum; tüm futbolcular ahabım, hepsini tanıyorum... Yüzlerinde gururlu, kendilerinden emin bir ifade varsa, bir galibiyetin ardından çekilmiştir bu fotoğraf, diyorum. Mağlubun hüznünü gazetelerde maç tafsilatlarını okurken paylaşıyorum... Eskiler alıp, eskiler biriktirdiğim şu günlerde Trabzon futboluna dair küçücük bir resim, bir kâğıt parçası bile bulsam, “milyon dolarlık” seviniyorum! Çünkü kimselerin umurunda olmayan bir belge, o büyük resmin içinde benim için çok anlamlı bir parçaya dönüşebiliyor.

O büyük resim; yani Trabzon futbolu... Yekpare bir bütünden ziyade, çoklu bir yapıya işaret eden bir ifade... Kentin bizatihi kendi değişim sürecinin de okunabileceği bir izlek aynı zamanda. Trabzon kenti ve futbolunun ortak yazgısının peşinden gitmek, hiçbir durakta inmek istemeyeceğiniz derecede keyifli, sürprizlerle dolu bir yolculuk. Benim için bu yolculuk Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Ensti-

tüs'ündeki yüksek lisans eğitimim sırasında başladı; hâlâ da devam ediyor. Bu kitaba da temel teşkil eden “Bir Kenti Görünür Kılmak: 1967 Öncesi Trabzon Futbolunun Toplumsal Tarihi” başlıklı tez çalışmamda amacım, bugün kentin futbolla kurduğu özdeşliğin köklerini Trabzonspor kurulmadan önceki dönemde aramaktı. Bir “futbol kenti” olarak anılan Trabzon’un, Trabzonspor’dan önce de kültürel bir birikimi, büyük bir mirası olmalıydı. Gerçekten de kent futbolunun tarihsel gelişimi, diğer sosyo-ekonomik ve siyasi dinamiklerle ilişkisi içinde incelendiğinde, Trabzonspor’un Trabzon kenti için ifade ettiği anlam aydınlandı. Bu anlam bir sürekliliğe işaret etmekteydi ve Trabzon’da futbol, gelişmeye başladığı 1920’lerin başından beri bir spor, eğlence ya da gündelik bir meşgale olmanın ötesinde kentsel bir amaca da hizmet etmekteydi.

19. yüzyılda görkemli bir liman şehriydi Trabzon. Tüccar ve seyyahların uğrak yeri, İran transit ticaretinin düğüm noktası, Osmanlı Devleti’nin belli başlı kozmopolit kültür merkezlerinden biri... “Doğu’nun medeniyete açılan kapısı” olarak tasvir edilen Trabzon, ekonomik öneminin yanı sıra toplumsal yenilik ve dönüşümlerin de odağında bir kentti. Ancak Birinci Dünya Savaşı’yla beraber karşılaştığı sarsıntı ve altüst oluşlarla “liman kenti” imgesinin seyri de zaman içinde değişecekti. İşte kitabın *Bir Kentin “Makûs Tarihi”* adlı ilk bölümü, Trabzon’da işlerin *ters* gitmeye başladığı çok önemli bir dönemi ele alıyor. Savaş öncesi dönemde kentteki futbol faaliyetlerine ilişkin elimizdeki sınırlı bilgiler de bu bölümde, kentin kozmopolit toplumsal yapısı ve Balkan Savaşı yıllarında yükselen milliyetçilik bağlamında yeniden yorumlanıyor. Bir sonraki bölüm *Kükreyen Yirmiler* ise savaş ve işgal sonrasında kentin ileri gelenlerinin Trabzon’u eski müreffeh günlerine döndürme çabalarına tanıklık sağlıyor. Kentin ilk kulüplerinin kurulmaya başlandığı,

kurumsallaşma adımlarının atıldığı futbolun erken çağı bu “kentsel” çabanın içinde anlam kazanıyor. *İyimserliğin Yitirilişi* adlı bölümde ise 1930’ların Trabzonu’ndan kent ve futbol manzaraları var. Trabzon için 1939 yılı, gerek Sivas-Erzurum demiryolu hattının tamamlanması ve gerekse İkinci Dünya Savaşı’nın patlaması ile yarattığı toplumsal ve ekonomik tahribat açısından önemli bir kırılma noktası. İşte *Nostaljinin Dirilişi* adlı dördüncü bölüm, eskiye dönüş umudunun artık tamamen tükendiği, geçmişin görkemi üzerine yükselen bir ‘kent ve futbol anlatısı’nın doğduğu bir ara dönem olarak savaş yıllarını konu almakta... Bir sonraki bölüm ise 1950’lerde Trabzon’un hali pür melalini soranlara... *Kükreyen Elliler*, amatörlükten profesyonelliğe geçişin ilk yıllarında, futbolun mahallelerle alışverişinden gündelik hayatta varoluşuna dek Trabzon futbolunun farklılaşan resmini çizmeye çalışıyor. Profesyonel Trabzonspor’un kuruluşuna giden macera ve gerilim dolu süreç *İddianın Dirilişi* bölümünde yer alırken, son bölüm ‘Trabzonspor’un yetmişli yıllarına kısa bir bakış sunuyor.

Şu ana kadar yayınlanmış onlarca makale ve kitapla Trabzon spor tarihi üzerine hatırsayılır bir literatür olduğu bir gerçek. Ancak futbolun toplumsal tarihinin göz ardı edilmesi, kemikleşmiş birtakım yanlış bilgilerin sürekli tekrar edilmesi ve Trabzonluluğa dair etnik özcü bir yaklaşımın sergilenmesi gibi nedenler benim için söz konusu eserlerden yararlanmayı elverişsiz kıldı. Bu nedenle çalışmamın temel kaynağını, incelenen dönemde Trabzon’da yayınlanmış yerel gazeteler oluşturuyor. Bununla birlikte elinizdeki kitapta “içeriden” ve “samimi” bir anlatı yakalayabilmek adına, Trabzon spor camiasından eski futbolcu, yönetici ve taraftarlarla yapılmış mülakatlar kullanılarak, birinci elden ta-nıklıklara da yer veriliyor. Birtakım iddialı fikirlerden *yol’a* çıkılarak yazılan bu kitap, genelde Türkiye’deki futbol tarih-

yazımına ve özelde ise Trabzon futbol tarihine alternatif bir bakış açısı getirebilmek niyetini taşıyor.

* * *

Tez aşamasından kitabın basımına kadar giden uzun, bazen yorucu ama her daim keyifli yolculukta pek çok yol arkadaşım oldu. Başta annem ve babam *ekonomiden tarihe transferimi* anlayışla karşılayarak futbol heyecanımı akademik alana taşımam konusunda yanımda oldular. Tanıl Bora sadece düşünsel değil, moral ve motivasyon desteğini de hiçbir zaman esirgemedi. Tez jürimde yer alan değerli hocalarım, Şevket Pamuk, aynı zamanda tez danışmanım olan Cengiz Kırılı ve Asım Karaömerlioğlu'nun öneri ve eleştirileri kitap sürecinde benim için oldukça yol göstericiydi. Devrim Hacısalihoğlu büyük bir yardımseverlikle fotoğraf arşivinin yanı sıra, hazırladığı Trabzonspor belgeseli için yaptığı röportajlardan da yararlanmama izin verdi. Alaattin Kazancı, Coşkun Akyüz, Fethi Yılmaz, Feyyaz Kuğu, Haşim Albayrak, Hüseyin Gülenç ve Serdal Şahin de arşivlerini tereddüt etmeden benimle paylaşanlar arasındaydı. Trabzon'da yaşamış gayrimüslimlerin spor faaliyetlerine ilişkin bilgiye ulaşabilme konusundaki çabama Hayk Demoyan, Yorgos Pagazidis ve Kyriakos Petras destek oldular. Bilim Sanat Vakfı Kütüphanesi çalışanları yaptığım araştırmalar esnasında bana yardımcı oldular. Özge Özenç henüz taslak halindeki çalışmamı okuma zahmetine katlanmakla kalmadı; kenarına iliştirdiği notlarla aklımı bir hayli açtı. Ali Eroğul da yayınlanmadan önce kitabı okuyarak Trabzon futbolu üzerine birikim ve gözlemlerini benimle paylaşma inceliğini gösterdi. Nimet Demir ve Hülya Demir Akar "başımın sıkıştığı her an" yanımdalardı. Onların varlığı beni hep yüreklendirdi. Halil Yazıcıoğlu güven ve dostluğuyla beni teşvik etti. Ve Trabzonspor Kulübü tezimin kitap haline gelmesi konusun-

da verdiği destekle çalışmamı kolaylaştırdı. İten teşekkür-
lerimi sunduđum bu kiři ve kurumlardan biri dahi olmasay-
dı, bu kitap ortaya çıkamazdı.

SEVECEN TUNÇ
Haziran 2011, Sinop